

NERINGOS KURORTOLOGINIŲ IŠTEKLIŲ ĮVERTINIMO IR PANAUDOJIMO SVEIKATINIMO SRITYJE GALIMYBIŲ STUDIJA

Santrauka

Studijos teksto apimtis – 75 psl.

Siekiant Neringos kaip išskirtinio pajūrio kurorto ir Kuršių nerijos kaip UNESCO Pasaulio paveldo teritorijos darnaus sambūvio tikslų, buvo suformuluotas toks svarbiausias Neringos kurortologinių išteklių įvertinimo ir panaudojimo sveikatinimo srityje galimybių studijos parengimo **kompleksinis tikslas: visapusiškai išanalizuoti ir įvertinti Neringos kurortologinių išteklių panaudojimo sveikatinimo srityje galimybes ir perspektyvas**. Studijos uždaviniai trumpai: išanalizuoti Neringos kurortologinius išteklius, ištirti Neringos lankytojų srautus, išanalizuoti Neringos bendruomenės požiūrį į sveikatinimo paslaugų teikimą kurorte, pateikti tinkamiausius Neringos kurortologinių išteklių panaudojimo būdus ir suformuluoti pasiūlymus investicijoms.

Bendrosios nuostatos: suderinti Neringos kaip pajūrio kurorto plėtros poreikius ir Kuršių nerijos kaip Pasaulio paveldo kultūrinio kraštovaizdžio bei nacionalinio parko apsaugos reikalavimus; išanalizuoti Neringos situaciją remiantis Europos šalių kurortologinių išteklių tradiciniais moksliniais tyrimais, o ne eksperimentiniais neįrodytais teiginiais, nes šiuo metu politiniame lygmenyje kvestionuojami būtent klasikiniai kurortologiniai Neringos privalumai; užfiksuoti turistų struktūrą bei potencialių sveikatinimo paslaugų poreikį; laikytis nuostatos, kad sveikatinimo paslaugų valdymas galimas tik taikant jungtinį privataus ir viešojo sektoriaus valdymo modelį, nes ankstesnė privačių sanatorinių, sveikatinimo ir pan. paslaugų teikimo patirtis Neringoje nepasitvirtino.

Neringa turi būti traktuojamas kaip pajūrio kurortas–UNESCO Pasaulio paveldo kultūrinis kraštovaizdis, artimas kitoms pasaulio (Italijos, Švedijos, kitų šalių) pajūrio turistinėms vietovėms, kurios yra kartu ir pajūrio kurortai, ir UNESCO Pasaulio paveldo objektai, siekiantys optimizuoti, o ne maksimaliai padidinti įplaukas. Tokiu būdu:

Neringa – pietryčių Baltijos pajūrio kurortas, derinantis unikaliais gamtiniais gydymaisiais veiksniais pagrįstą aukščiausios kokybės sveikatinimo ir sveikatingumo paslaugų teikimą su Kuršių nerijos kraštovaizdžio, kultūros ir gamtos paveldo išsaugojimu, besiremiantis darnios plėtros principu.

Pagrindinės Neringos kurorto problemos kurortologinės plėtros požiūriu:

- Lietuvos Sveikatos apsaugos ministerijos patvirtintos higienos normos reglamentuoja kurortologinių išteklių naudojimą, tačiau nepateikia kurortologinių veiksnių ir reikalavimų pripažinimui gydymaisiais bei tinkamais kurortų statuso patvirtinimui. Yra akivaizdus teisinis prieštaravimas: Lietuvos turizmo įstatymas reikalauja, kad kurorto statusas būtų suteiktas tik tai gyvenamajai vietai, kurioje yra moksliskai ištirtų ir pripažintų gydymaisiais gamtinių gydomųjų veiksnių, tačiau nė vienas Lietuvos kurortas neturi gamtinių gydomųjų veiksnių, kuriuos Sveikatos apsaugos ministerija būtų pripažinusi gydymaisiais. *Siūlomas sprendimas:* inicijuoti problemos nagrinėjimą ir sprendimą Ūkio ir Sveikatos ministerijose.
- Neringos kurortologiniai ištekliai yra tikrai išskirtiniai Lietuvos mastu. Ypač reikia išskirti geoterminį sūrymą, iškastinį sapropelį, taip pat jūrinio klimato, brandžių pušynų, kadagynų mikroklimato bei kitų išteklių ramiam poilsiui derinį. Deja, kol kas kurorte nėra jokios specialios infrastruktūros šiems ištekliais panaudoti sveikatinimo tikslais. *Siūlomas sprendimas:* infrastruktūros pasiūlymai pateikiami šio dokumento 11-13 psl.

- Nors sezoniškumo problema, kuri pirmiausia reiškiasi netolygiais turistų srautais yra būdinga visai turizmo industrijai, tačiau Neringos lankytojų srautai pasižymi nepaprastai dideliu netolygumu netgi vasaros sezono metu, jau nekalbant apie kitus laikotarpius. Tiek kurorto infrastruktūra, tiek ir gamtinė aplinka didžiausias apkrovas patiria vasarą ir yra nepilnai išnaudojama kitais laikotarpiais. *Siūlomi sprendimai pateikiami šio dokumento 11-13 psl.*
- Kvalifikuoto personalo trūkumo ir darbo jėgos migracija. Turizmo sektorius yra ypač imlus nekvalifikuotai darbo jėgai, tačiau trumpas turistinis sezonas šį poreikį dar labiau iškraipo. Kita problema - menka vertikalios karjeros galimybė turizmo sektoriuje, o tuo pačiu, ir personalo tobulėjimo bei lojalumo motyvacijos stygius. *Siūlomi sprendimai pateikiami šio dokumento 11-13 psl.*
- Neringos, kaip patrauklios turistinės ir kurortinės vietovės vertė auga, todėl čia gana sparčiai vyksta procesai, būdingi visiems pasaulio kurortams – žemės, statinių ir gyvenamojo ploto kaina kyla, nevietinio kapitalo investuojamo į žemę ir pastatus kiekis vis didėja, kartu vyksta kapitalo nutekėjimas iš teritorijos, nes didžioji pelno dalis nėra panaudojama vietoje, vietiniai gyventojai, ypač jaunimas neturi finansinių galimybių įsigyti būsto, vietiniai gyventojai po truputį išmiršta arba persikelia kitur, reprodukcinės gyvenviečių galimybės mažėja, teritorija tampa vasarnamių ar vasarbučių turistine vietoje, aptarnaujantis personalas atvyksta iš kitur. *Siūlomi sprendimai: socialinio būsto statymas, darbo vietų kūrimas, vietinio verslo skatinimas.*
- Neringos bendruomenėje stebima dezintegracija – savivaldybės administracija, KNNP direkcija, gyventojai, politikai, verslininkai – daugeliu esminių turizmo klausimų mąsto skirtingai, nėra **bendros** strategijos ir veiksmų plano. Tokia situacija sudaro ypač palankią terpę konfliktų kėlėjams, kurių Neringa nestokoja išorėje. Neringos bendruomenėje dezintegracija remiasi įsisenėjusiu vertybių konfliktu, kurio sprendimui būtina inicijuoti dialogą ir bendrų vertybių paiešką tarp bendruomenės grupių ir tarp institucijų. Kitas žingsnis bendros *kurorto tarybos* - patariamojo organo - sukūrimas prie Neringos savivaldybės tarybos.

Neringos kurortologinių išteklių analizė

Neringos kurortologiniams ištekliams įvertinti buvo pritaikyta kurortologinių veiksnių reglamentavimo ir sertifikavimo Vokietijoje, Lenkijoje ir Rusijoje patirtis ir rezultatai, taip pat Eksperimentinės ir klinikinės medicinos Kurortologijos mokslo tyrimo laboratorijos daugiamečių darbų rezultatai. 2010 m. spalio mėn. buvo atliktas Kuršių nerijos detritinio sapropelio biomedicininė savybių preliminarus tyrimas, akredituotoje peloidų tyrimo laboratorijoje *Laborunion Prof. Höll & Co GmbH* (Vokietija). Pirminių tyrimų rezultatai rodo, kad Kuršių nerijos detritinis karbonatingas sapropelis pagal savo fizines savybes (ypatingai didelę šiluminę talpą) gali turėti didelį potencialą kurortiniam sveikatinimui. Tačiau šios medžiagos savybių, terapinių indikacijų nustatymui ir patvirtinimui būtini išsamūs tyrimai.

Studijoje pateikiamos Neringos kurortologinių išteklių veiksnių grupės, sveikatinimo savybių pagrindimas sertifikavimu, sveikatinimo poveikis, išteklių techniniai parametrai ir potencialus naudojimas Neringoje.

Neringos gydomieji kurortiniai veiksniai ir jų ištekliai

	Veiksny	Ištekliai	Sveikatinimo poveikis	Sertifikavimas	Priemonės
1.	Mineralinis ir terminis Žemės gelmių vanduo	Randama: Po visa nerija. Sveikatinimui tinkamo Na-Cl tipo stipriai mineralizuoto šilto arba karšto požeminio vandens horizontai glūdi: 1) ~600 m gylyje (10‰; 20°C); 2) ~700 m gylyje (30‰; 30°C); 3) ~1000 m gylyje (90‰; 40°C); 4) ~2100 m gylyje (170‰; 70°C) Perspektyviausias įsisavinimui yra trečiasis – stipriai mineralizuoto karšto vandens (geoterminio sūrymo) Pernu–Kemerų vandeningas horizontas 1000 m gylyje. Sveikatinimo poveikį turinčių sulfatų jonų kiekis šiame horizonte po nerija slūgsančiame karštame sūryme yra gana pastovus ir palyginti nemažas – apie 2 g/l	Didelės mineralizacijos Na-Cl vandenų voniomis gydomos: 1) Reumatas ir sąnarių ligos. 2) Nervų sistemos ligos. 3) Ginekologinės ligos. 4) Kraujotakos sistemos ligos. 5) Odos ligos.	Lietuvoje nesertifikuojam a.	Eksploatacinis grėžinys.
2.	Gydomasis purvas	Randama: Detritinio karbonatingo sapropelio klodai slūgso po visa Kuršių nerija ir mariomis. Kai kuriose Kuršių nerijos vietose slenkančios kopos yra išspaudusios sapropelio atodangas, tačiau daugelyje	Vietinių purvo aplikacijų arba vonių kartu su mineraliniu vandeniu terapinis poveikis	Lietuvoje nesertifikuojam a.	Eksploatacinė kasykla, skirta išgauti ~500 m ³ gydomojo

		<p>vietų sapropelis slūgso po vėlesnių laikotarpių marių dugno nuogulomis. Jo sluoksnis po nerija panyra iki 15-17 m žemiau jūros lygio, o storis svyruoja nuo keleto centimetrų iki 9 m. Nuo dabartinio jūros lygio sapropelio sluoksnio kraigas yra nuo 4–5 iki 8–9 m gylio.</p>	<p>analogiškas mineralinio vandens:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Reumatas ir sąnarių ligos 2) Nervų sistemos ligos 3) Ginekologinės ligos 4) Kraujotakos sistemos ligos 5) Odos ligos 		<p>purvo per metus .</p>
3.	<p>Pajūris (talasoterapija) Jodo ir druskų prisotintas jonizuotas oras, saulėtas pajūrio mikroklimatas, jūros dumbliai, druskų prisotintos jūros priekrantės dumblo nuogulos, gintaras, kt. Oro temperatūros, drėgnumo ir vėjo poveikis.</p>	<p>Neringa pasižymi labiausiai saulėtu oru šalyje (saulėtų valandų metinis skaičius Nidos hidrometeorologijos stoties duomenimis – 1882), mažais oro temperatūros svyravimais. Organinio jodo svarbiausias šaltinis ore – jūros dumblių emisijos. Todėl pajūryje jodo koncentracijos (~3-10 µg/m³) yra žymiai didesnės nei žemyne (~1 µg/m³).</p>	<p>Nustatyta, kad esminę įtaką organizmui turi <i>kompleksinis</i> įvairių elementų poveikis. Jūros pakrantės oras veikia kaip milžiniškas inhaliatorius, papildo organizmą gyvybiškai svarbiais aerozoliais, elektrolitais ir mikroelementais. Pajūrio mikroklimato terapinis efektas:</p> <ul style="list-style-type: none"> - nespecifiškai aktyvuoja fiziologinius ir psichologinius procesus, - didina organizmo atsparumą ir adaptaciją alergijoms ir kvėpavimo takų ligoms, - aktyvuoja cheminę termoreguliaciją, - aktyvuoja metabolinius procesus, 	<p>Lietuvoje nesertifikuojam a.</p>	<p>Pėsčiųjų takai, maudyklės. Rinkodaros priemonės apie aktyvų talasoterapinį poveikį vėsesniais sezonais.</p>

			<ul style="list-style-type: none"> - skatina simpatinę adrenalinę sistemą, - didina leukocitų kiekį ir jų aktyvumą, - skatina vitamino D susidarymą bei kalcio ir fosforo susikaupimą organizme 		
4.	<p>Gamtovaizdžiai: Kuršių nerijos miškai, atvira palvė turtinga augalų, turinčių lakiųjų junginių – gubojų, čiobrelių, kadagių, erškėčių ir kt.</p>	<p>Brandūs pušynai su kadagynais užima ~3000 ha Neringos ploto, iš jų, esantys rekreacinėse zonose, t.y., tinkami aktyviam poilsiui užima ~1000 ha. Miško deguonis yra labai prisotintas neigiamo elektros krūvio – lengvųjų jonų, o tai didina jo biologinį aktyvumą.</p>	<p>Pušynuose su kadagynais daug fitoncidų. Ypač svarbios jų baktericidinės savybės. Pušynas tinka sergantiems arterine hipotenzija ir hipertenzija, bronchine astma, chroniniu bronchitu. Jonizuoto miško oro poveikis taip pat reikšmingas, kai gydoma aterosklerozė, plaučių tuberkuliozė, neuroziniai sutrikimai: nemiga, pervargimas, astenija.</p>	<p>Lietuvoje nesertifikuojam a.</p>	<p>Pėsčiųjų takai ir trasos rekreaciniuose miškuose (pušynuose, pasižyminčiuose kadagynų gausa)</p>
5.	<p>Vandens telkiniai (vandens ir oro temperatūros kontrastingumas, paplūdimių ir atabrado švara ir litologija, bangavimas.)</p>	<p>45 km ilgio švariausia visame pietrytiniame Baltijos jūros regione pakrantė su 30-40 m pločio smėlio paplūdimiais, apdovanotais „Mėlynosios vėliavos“ žymeniu, tinkamais pasyviai ir aktyviai rekreacijai. Kopagūbris, daug kur pritaikytas kopų „soliariumams“.</p>	<p>Jūros maudyklės tinka ne tik ligų prevencijai, bet ir gydymui bei pacientų reabilitavimui: skatina hipotalamo, hipofizės, antinksčių žievės ir simpatinę adrenalinę sistemą, didina viso organizmo adaptaciją; treniruoja fizinę</p>	<p>Lietuvoje nesertifikuojam a.</p>	<p>Maudyklės</p>

			ir cheminę termoreguliaciją; stiprina organizmą, padaro jį atspausnį aplinkos veiksniams.		
--	--	--	--	--	--

Neringos kaip kompleksinio pajūrio kurorto plėtros programoje **daugiausia dėmesio skirti keturiems sveikatinimo aspektams**: Nervų sistemos ligų profilaktikai ir reabilitacijai, Plaučių ligų profilaktikai ir reabilitacijai, Odos ligų ir alergijos profilaktikai ir reabilitacijai, Kraujotakos sistemos ligų profilaktikai ir reabilitacijai.

Neringos atitikimas kurorto statuso reikalavimams. Įvertinus Neringos gamtinius sveikatinimo veiksnius, būtina akcentuoti, kad Neringa pasižymi gausesniais ir įvairesniais gydomaisiais gamtiniais ištekliais, negu Druskininkai ar Birštonas, kadangi nei Birštone, nei Druskininkuose nėra karšto požeminio vandens išteklių ir, žinoma, pajūrio. Faktiškai, Neringa turi visus Lietuvos Respublikos Turizmo įstatyme išvardintus gydomuosius gamtinius išteklius (nors ir nepatvirtintus Lietuvos Sveikatos apsaugos ministerijos), kurie būtini kurorto statusui suteikti.

Neringos kurorto tipas nėra visuotinai ir aiškiai įvardintas oficialiuose dokumentuose, strateginės plėtros, bei turistinių ir kurortinių paslaugų kryptys dokumentuose varijuoja priklausomai nuo dokumentų rengusios ar užsakiusios organizacijos. Turėdama kurortiniam sveikatinimui tinkamo, net keturiuose sluoksniuose slūgsančio Žemės gelmių vandens giluminį gręžinį, ypatingą pajūrio mikroklimatą ir išskirtinius, tik Lietuvos Baltijos pajūriui būdingus jūros terapijos išteklius (gydomasis marių sapropelis, specifinis mikroklimatas, gintaras, priekrantės dumbliai ir pan.), Neringa gali ir privalo stiprinti savo kaip išskirtinio pajūrio kurorto konkurencingumą ne plėtodama apgyvendinimo bazę (kiekybinė plėtra), bet plėtodama didelę pridėtinę vertę teikiančias sveikatinimo paslaugas (kokybinė plėtra).

NERINGOS LANKYTOJŲ SRAUTŲ TYRIMAS

Srautų tyrimui buvo naudojami ekspertinio vertinimo ir jo rezultatų sugretinimo su atliktais lankytojų srautų tyrimais, kurių metu buvo padieniui fiksuotas Naujojoje perkėloje keltais perkeltų keleivių ir automobilių skaičius (skaičiuojant automobilius, neturinčius leidimų keltui), Alksnynės postą pravažiavusių neturinčių leidimų į Neringą automobilių bei jų keleivių skaičius ir iš Smiltynės į Nidą ir atgal autobusais pervežtas keleivių skaičius. Bendras turistų srautas per metus Neringoje sudaro arti 400 000 žm., tačiau srautai itin netolygūs. Turistų srautų netolygumas reiškiasi ir vasaros sezono metu: pirmojoje vasaros pusėje ilgųjų savaitgalių (Joninių ir Valstybės dienos) pikus keičia dramatiški lankytojų srautų nuosmukiai. Nors antrojoje vasaros pusėje – nuo liepos 16 d. iki Žolinės (rugpjūčio 15 d.) lankytojų skaičius Neringoje žymiai stabilesnis, nėra ryškių skirtumų tarp darbo dienų ir savaitgalių, tačiau toks tolydaus lankytojų srauto laikotarpis trunka tik mėnesį. Pažymėtina, kad tuo laikotarpiu 10 tūkst. nakvojančių lankytojų riba buvo pasiekta keletą dienų savaitgaliais: 07.31 d., 08.05-06 d.

Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės oficialiais 2010 m. statistiniais duomenimis, vasaros sezono piko metu (liepos-rugpjūčio mėn.) poilsiautojų buvimo Neringos viešbučiuose ir poilsio įstaigose trukmė sudaro apie 3 naktis, o privačiame sektoriuje – 4,7 nakties. Vidutinė Neringoje nakvojančių turistų iš Lietuvos nakvynių trukmė – 4 naktys, į Neringą maršrutiniais autobusais atvykę turistai 2010 m. liepos 2-6 d. Valstybės dienos švenčių laikotarpiu išbuvo vidutiniškai vos 1,5 d.

Neringos turistų tipai ir jų poreikiai vasaros sezonu: Turistai, keliaujantys į Neringą vieni. Būdingos veiklų grupės: paplūdimys ir dviračiai, riedučiai, lankymasis kultūrinės krypties įstaigose ir renginiuose, lankytinose vietose, specifinių užsiėmimų, tame tarpe ir sveikatinimo paslaugų poreikis. **Turistai keliaujantys į Neringą su žmona/vyru/partneriu/partnere.** Būdingos tradicinės paplūdimio veiklos, pasivaikščiavimai, sveikatinimo paslaugų poreikis. **Turistai keliaujantys į Neringą su vaikais iki 14 m.** Paplūdimys, vaikščiavimas, dviračiai, kavinių lankymas, pramoginiai laivai. **Turistai keliaujantys į Neringą su jaunuoliais 15-29 m.** Veiklos: paplūdimys,

vaikščiavimas, dviračiai, riedučiai, lankytinų vietų lankymas, kavinių lankymas. Kita šiam tipui būdinga kryptis – muziejų, galerijų, koncertų lankymas. Nebūdingas sveikatinimo paslaugų poreikis. **Turistai atvykstantys į Neringą su suaugusiųjų kompanija.** Būdingiausi užsiėmimai – paplūdimiai, pasivaikščiavimai, lankytinų vietų lankymas ir kavinės restoranai. **Turistai organizuoti su grupe keliaujantys į Neringą.** Pagrindinės veiklos – paplūdimys, dviračiai, lankytinų vietų, muziejų lankymas. Sveikatinimo paslaugos neminimos.

Tyrimo rezultatai rodo, kad esminiai Neringos lankytojų poreikiai gretutinių sezonų ir ne sezono metu iš esmės skiriasi nuo lankytojų poreikių vasaros sezono metu. Nesant galimybės maudytis jūroje ir degintis saulėje, Neringos lankytojų poreikiai gretutinių sezonų ir ne sezono metu suskyla į dvi dideles grupes: esminiai jų poreikiai yra susiję su jų profesine veikla, tačiau konkurencingumo sąlygos ir pagrindiniai veiksniai atspindi jų laisvalaikio poreikius, kurie nesiejami su Neringos geografine padėtimi (gamta ir aplinka figūruoja, bet yra tik vienas ir ne lemiamas veiksnys).

Svarbiausia tokios lankytojų srautų pasiskirstymo metų eigoje analizės išvada – Neringoje reikia ne gausinti pramogas, skirtas tenkinti sezono *piko lankytojų* poreikius ir skatinti jų buvimo Neringoje trukmę (kaip dažnai klaidingai manoma), bet plėtoti kokybiškas, nebrangias ir patrauklias sveikatinimo paslaugas, skirtas didinti kurorto patrauklumą gretutiniais sezonais ir ilginti poilsiautojų lankymosi trukmę būtent tais laikotarpiais.

Neringos Bendrojo plano autoriai, įvertinę miško parkų lankytojų galimą maksimalią dalį, teigia, jog bet kuriuo atveju miško parkų lankytojai neturėtų viršyti 18 tūkstančių lankytojų vienu metu vasaros sezono piko atvejais. Ši riba dar toli gražu nėra pasiekta ir kol kas negresia, jog ji būtų pasiekta artimiausioje ateityje. Pagal Neringos kaip pajūrio kurorto darnaus vystymosi koncepciją, nakvojančių poilsiautojų skaičius (10-11 tūkstančių,) dar turi 3-5 tūkst. vietų rezervą iki 13-15 tūkstančių 10 metų augimo perspektyvai (kalbame apie vasaros sezono piko apkrovą).

Tiek Bendrojo plano, tiek šios studijos autoriai laiko 13-15 tūkst. Neringos lankytojų skaičių vasaros sezono piko metu priimtiniu ir atitinkančiu leistinos rekreacinės apkrovos rodiklių reikalavimus bei Kuršių nerijos darnaus tvarkymo principus.

Būtų pavojinga siekti ilginti lankymosi Neringoje trukmę iki keturių ir daugiau dienų vasaros sezono įkarštyje, kadangi skaičiuojant Neringos lankytojų skirtingų buvimo trukmių tikimybęⁱ sezono piko metu, buvo nustatyta, jog padidėjus lankymosi Neringoje trukmei iki 4-5 d., nakvynės vietų poreikis išaugtų iki 16-19 tūkst. Tuomet labai tikėtina, jog lankytojų srautai viršytų Kuršių nerijos leistiną maksimalią rekreacinę talpą ir tuo pačiu kiltų dar didesni konfliktai tarp kurorto plėtros, gamtosaugos ir vietinės bendruomenės ilgalaikių interesų.

Rekomenduotina, kad didesniu lankytojų skaičiumi išsiskiriantys pasezonai (sutraukiantys bent po 25% nakvojančių turistų) apimtų ilgesnius laikotarpius: bent tris mėnesius pirmojoje metų pusėje (balandžio–birželio mėn.) ir du mėnesius antrojoje metų pusėje (rugsėjo–spalio mėn.). Svarbu pasiekti, kad pasezonu ir nesezonu metu automobiliais į Neringą vykstantys lankytojai čia išbūtų ilgiau ir turėtų daugiau ką veikti. Būtent ta linkme turi būti nukreiptos kryptingos rinkodaros ir teritorijos tvarkymo pastangos bei rekreacinės infrastruktūros plėtra Neringoje.ⁱⁱ

Būtinai kokybiškai naujų rekreaciją ir turizmą skatinančių objektų kūrimas, naujų turistinių rinkinių kūrimas ir siūlymas potencialiems organizuotiems ir individualiems lankytojams tiek Lietuvoje, tiek ir užsienyje, o taip pat ir konferencinio - dalykinio turizmo tinklo kūrimas. Svarbiausia Neringos lankytojų poreikių gretutinių sezonų ir ne sezono metu tyrimo išvada yra ta, jog, siekiant patenkinti gretutinių sezonų ir ne sezono lankytojų lūkesčius, sėkmingai konkuruoti Lietuvos ir užsienio rinkose, reikia kurti kompleksinius, patrauklius ir konkurencingus paslaugų rinkinius maksimaliai suderinant dalykinio (konferencinio) turizmo paslaugas, kurios yra esminės pasezonio ir ne sezono metu su aktyvaus poilsio, sveikatinimo, kultūrinio-pažintinio ir ekologinio turizmo paslaugomis.

Neringos bendruomenės požiūris į sveikatinimo paslaugų teikimą kurorte. Visi apklaustieji Neringos gyventojai teigiamai vertina gamtinę aplinką: mišką, vandenį, orą ir vieningai tapatina Neringą pirmiausia su gamtine aplinka, o tai vertintina teigiamai. Tarp vietinių gyventojų dominuoja supratimas, kad plėtra ir gamtosauga yra tarpusavyje nesuderinami elementai, nors mini, kad būtent gamta daro Neringą išskirtine. Turistines paslaugų pasiūlą vietiniai gyventojai dažnai vertina iš asmeninių rekreacinės veiklos poreikio pozicijų ir, lyginant su turistais, jų vertinimai kur kas skeptiškesni, nei turistų: vietiniai gyventojai nepritaria teiginiui „Neringa yra gera tuo, kad čia beveik nieko nėra...“ ir gana tiksliai įvardija sveikatinimo paslaugų nebuvimo priežastis. Neringoje, kaip ir daugumoje pasaulio kurortų, tarp vietinių gyventojų gajūs įvairūs mitai, kurie nėra patvirtinti faktais. Neringoje populiarius vietinių gyventojų išskirtinumo mitas ir besąlygiško Neringos patrauklumo mitas („žmonės važiuos čia, netgi jei viskas pasikeis...“), kurie nepadedą naujų paslaugų ir inovacinių idėjų skatinimui ir plitimui bendruomenėje.

Tinkamiausi ir perspektyviausi kurortologinių išteklių panaudojimo būdai Neringoje. Būdams nustatyti buvo taikoma Lietuvos Respublikos Ūkio ministerijos patvirtinta strateginio planavimo metodika.

Dabartinės situacijos su sveikatinimo paslaugomis, kvalifikaciniais reikalavimais joms ir jų plėtros perspektyvomis Neringoje išsami analizė rodo, kad egzistuoja bent keturios skirtingos galimybės, kaip geriausia būtų praktiškai panaudoti Kuršių nerijos išskirtinius kurortologinius išteklius Neringos kaip išskirtinio pietryčių Baltijos regiono pajūrio kurorto statuso įtvirtinimui:

1. Įrengti specialią sveikatinimo įstaigą Nidoje, sukuriant ir išplėtojant Nidos jūros terapijos centrą palvėje prie Nidos centrinio paplūdimio.
2. Pritaikyti bendrasomatinio pobūdžio sanatorinio tipo sveikatinimo įstaigos reikmėms kurią nors bankrutuojančią privačią apgyvendinimo įstaigą Nidoje, taikant viešosios ir privačiosios investavimo ir valdymo partnerystės principus.
3. Panaudoti geoterminį sūrį ir gydomąjį sapropelį sveikatinimo reikmėms jau veikiančiose apgyvendinimo įstaigose.
4. Sukurti svetingumo ir sveikatinimo įstaigų klasterį, kuris, be Nidos jūros terapijos centro, apimtų jau veikiančias apgyvendinimo įstaigas, ajurvedos masažo centrą, spa centrą, jogos ir judėjimo gryname ore, bei kitas pavienes kurorto sveikatinimo paslaugas, gamtinių sveikatinimo išteklių gavybą, bei natūralios sveikatinimo ir spa produkcijos gamybą.

Mūsų studijos rengimo rėmuose atliktų tyrimų rezultatais, kuriuos tiesiogiai patvirtina ir Neringos savivaldybės Bendrojo plano aprašas, tinkamiausia ir perspektyviausia galimybė naujai sveikatinimo įstaigai sukurti yra Nidos jūros terapijos centro plėtra, kurio veikla būtų grindžiama ypatingu pajūrio mikroklimatu ir išskirtiniais, tik Lietuvos Baltijos pajūriui būdingais jūros terapijai tinkamais kurortologiniais ištekliais. Tokį centrą rekomenduotina įkurti rekonstruojant ir pritaikant jūros terapijos reikmėms šalia Nidos centrinio paplūdimio esančią nepabaigtą statyti valgyklą ir gretimą jai priklausantį sklypą.

Pasiūlymai investicijoms į kurortologinių išteklių panaudojimą sveikatinimo paslaugų plėtrai. Teisingai suprojektuotas ir įrengtas, Nidos jūros terapijos centras galėtų tapti būtent tokio objektu, kuris taptų tarptautiniu mastu reikšmingas Kuršių nerijos gamtos ir kultūros ypatumų, kurortologinių išteklių panaudojimo ir gamtosaugos principų harmoningo suderinimo ir išryškinimo pavyzdinis objektas. Technologiniu atžvilgiu rekomenduotini, remiantis tokio tipo objektų pavyzdžiais Vakarų Europos ir Rytų Azijos šalyse, tokie infrastruktūros elementai: I blokas 4 karšto sūrymo baseinai, 4 gėlo pašildyto vandens baseinai, 3 pirtys, „Gintaro ola“, „Druskų ola“ ir „Saulės ola“ⁱⁱⁱⁱ; II (individualių procedūrų) blokas; III (individualių jūros terapijos paslaugų) blokas – 8 patalpos; IV blokas – 2 VIP kompleksai (dviečiai apartamentai su geoterminio sūrymo baseiniais 2 žmonėms, kurio nors vieno tipo pirtimi ir „ola“; V – aeroterapijos terasa; VI – pagalbinių paslaugų patalpos (poilsio kambariai, kavinė); VII – geoterminis gręžinys ir sūrymo

tiekimu sistema; VIII – gėlo vandens gręžinys ir vandens tiekimo sistema; IX – sūrymo nuotėkų desalinizacijos įrenginiai; X – sūrymo nuotėkų išleistuvas į jūrą, kurio parametrai, tiesimo trasa ir nuotėkų išleidimo gylis atsižvelgtų į dugno ekologiją ir kranto zonos dinamiką.

**Optimalus Nidos jūros terapijos centro lankytojų skaičiaus pasiskirstymas
įvairiais metų laikotarpiais**

	Sezono pikas (VII-VIII mėn.)	Pasezonio (IV-VI ir IX-X mėn.) šventadieniai	Pasezonio (IV-VI ir IX-X mėn.) darbdieniai	Ne sezono (XI-III mėn.) šventadieniai	Ne sezono (XI-III mėn.) darbdieniai	Viso per metus
Lankytojų skaičius per dieną	400	300	100	200	Nedirba, nes neapsimoka išlaikyti	225
Apkrova %	100%	75%	25%	50%	--	56,4%
Viso dienų tuo laiku	62	46	102	53	--	263
Visas lankytojų skaičius	24800	13800	10200	10600	--	59400

Nidos jūros terapijos centro kūrimo prioritetinių veiksmų programa

Lėšos apskaičiuotos pilnutiniam kiekvieno veiksmo įgyvendinimui, siekiant sukurti palankiausias sąlygas sukurti Nidos jūros terapijos centrą. Jų panaudojimo trukmė – nuo projekto patvirtinimo pirmaeilium Neringos savivaldybės Taryboje iki Nidos jūros terapijos centro statybos architektūrinio projekto ir techninės dokumentacijos suderinama atsakingose institucijose ir patvirtinimo Neringos savivaldybės Taryboje. Į lėšas įskaičiuotos sąnaudų konsultaciniams užsakomiesiems darbams, kelionėms ir administraciniams kaštams.

Finansinis aspektas.

Tikslas: Sukurti sąlygas Nidos jūros terapijos centro statybos ir funkcionavimo finansavimui	
Uždaviniai: 1. Nidos jūros terapijos centras įtraukiamas į pirmaeilių investicijų savivaldybėje sąrašą. 2. Parengiamas ir patvirtinamas investicinis projektas Nidos jūros terapijos centro plėtrai.	
Veiksmai:	
1. Neringos savivaldybės Tarybos sprendimu Nidos jūros terapijos centras įtraukiamas į pirmaeilių valstybės ir ES Struktūrinių fondų investicijų savivaldybėje sąrašą.	
2. Parengiamas išsamus investicinis projektas Nidos jūros terapijos centro plėtrai, kuriame: <ul style="list-style-type: none"> • išanalizuojamos visos savivaldybės dispozicijoje esančios galimybės skatinti privačias investicijas į Nidos jūros terapijos centro plėtrą; • numatomos optimalios galimybės privatiems investuotojams kartu su savivaldybe, objekto bendrasavininkiu, bankais ir investiciniais fondais dalyvauti objekto plėtroje, derinant privačias investicijas su daline ES Struktūrinių fondų parama. 	30'000
3. Nidos jūros terapijos centro investicinis projektas patvirtinamas Neringos savivaldybės Taryboje	
4. Parengiamas įplaukų valdymo modelis, užtikrinantis ilgalaikį finansinį jūros terapijos centro funkcionavimą ir subalansuotus lankytojų srautus sezono metu ir pasezoniais (04-06 ir 09-10 mėn.)	10'000
VISO FINANSINIO ASPEKTO PIRMAEILIAI VEIKSMAI	40'000

Organizacinis aspektas

Tikslas: Sukurti stiprų socialinį tinklą, užtikrinantį sąlygas sėkmingai ilgalaikiai Nidos jūros terapijos centro veiklai	
Uždaviniai: 1. Suburiamas stiprus vietinių jūros terapinio sveikatinimo entuziastų ir profesionalų aljansas turintis svarbų patariamąjį vaidmenį. 2. Sukuriamas Pietų Baltijos pajūrio kurortų administracijų, išskirtinių jūros terapijos centrų, universitetų ir saugomų teritorijų administracijų tinklas.	
Veiksmai:	
1. Įkuriamas patariamasis organas (kurorto taryba) – neformalus Neringos mylėtojų (bendruomenės narių, politikų, Vyriausybės ir atskirų ministerijų pareigūnų, mokslininkų, žurnalistų ir kt.) sambūris, skatinantis Vyriausybę, Seimą ir ministerijas priimti Neringos kurorto plėtrai palankius dokumentus ir	

kt.	
2. Skatinamas aktyvus Neringos bendradarbiavimas su pajūrio kurortais, kurie yra izoliuotoje aplinkoje, pvz. salose. Bornholmo, Gotlando, Fraserio, kitų izoliuotų salų su pajūrio kurortais, esančiais išskirtiniame gamtiniame ir kultūriniame kraštovaizdyje, pavyzdžiu keičiamasi patirtimi, kaip aktyvinti vietinę bendruomenę ir skatinti jos dalyvavimą sprendžiant išlikimo ir vertingo gyvenimo problemas. Neringos gyventojai keliauja į izoliuotų salų pajūrio kurortus, ten dirba, bendrauja su vietiniais (geriausiai) paslaugų teikėjais kad praplėstų akiratį. Organizuojami seminarai ir apskriti stalai Neringoje ir užsienio partnerių bendruomenėse. Pirmųjų dviejų metų laikotarpyje rekomenduojami bent 5-6 susitikimai.	
3. Bendradarbiaujant su kitais pajūrio kurortais, esančiais izoliuotoje aplinkoje, akcentuojama „penkialypio žiedo“ („Quintuple helix“) partnerystė, kaip inovatyvus ir pažangus pajūrio kurortinės partnerystės plėtros kelias apjungiant kurortų valdžią, akademinės institucijas, privačius kurortų svetingumo paslaugų teikėjus, jūros terapijos centrus ir gamtosaugos institucijas.	
VISO ORGANIZACINIO ASPEKTO PIRMAEILIAI VEIKSMAI	60'000

Rinkodaros aspektas

Tikslas: Įtvirtinti Nidos jūros terapijos centro kaip gamtos ir kultūros paveldą vienijančio pavyzdinio objekto įvaizdį	
Uždaviniai: 1. Lietuvos ir užsienio visuomenėje įtvirtinamas Nidos jūros terapijos centro kaip gamtos ir kultūros paveldą vienijančio objekto įvaizdis. 2. Lietuvos ir užsienio viešojoje nuomonėje bei strateginiuose Neringos planavimo dokumentuose įtvirtinamas Nidos jūros terapijos centro kaip Kuršių nerijos gamtos ir kultūros paveldą vienijančio objekto vaidmuo.	
Veiksmai:	
1 Parengiama ir įgyvendinama plataus masto viešųjų ryšių kampanija, skirta įtvirtinti Lietuvos viešojoje erdvėje nuomonę, kad Nida- sveikatinimo kurortas ir jūros terapijos centro statyba būtina, siekiant užtikrinti ir naujai puoselėti Kuršių nerijos gamtos ir kultūros paveldo darną.	
2. Skatinamos diskusijos žiniasklaidoje apie Kuršių nerijos gamtinius kurortinius veiksnius, jų teigiamą poveikį sveikatai, rengiami seminarai ir šviečiamoji medžiaga tomis temomis.	
VISO ORGANIZACINIO ASPEKTO PIRMAEILIAI VEIKSMAI	70'000

Technologinis-inovacinis aspektas

Tikslas: Parengti konkurencingo Nidos jūros terapijos centro projektą	
Uždaviniai: 1. Sukaupiamos žinios apie efektyvias geoterminio šūrymo panaudojimo, nuotėkų valymo, ir kitas Nidos jūros terapijos centro konkurencingumui užtikrinti būtinas inovatyvias technologijas. 2. Parengiamas ir suderinamas Nidos jūros terapijos centro statybos architektūrinis projektas ir techninė dokumentacija.	
Veiksmai:	

1. Parengiama mokslinė – taikomoji studija apie naujausias, vietą ir energiją taupančias NaCl sūrymo desalinizacijos technologijas ir druskos panaudojimo sveikatinimo tikslams inovatyvias technologijas.	
2. Išanalizuojamos sąlygos ir numatoma vieta geoterminiam gręžiniui, sūrymo nuotėkų desalinizacijos įrenginiams ir sapropelio gavybai nerijos palvėje.	
3. Atliekamas sūrymo nuotėkų išleidimo į jūrą hidrocheminio ir ekologinio poveikio priekrantės aplinkai modeliavimas ir įvertinimas esant įvairioms druskos koncentracijoms.	
4. Sūrymo nuotėkų išleistuvui ir sapropelio gavybai nerijos palvėje parengiamas atskiras specialusis planas, techninis projektas, atliekama PAV procedūra, projektas suderinamas su visomis institucijomis.	
5. Parengiama išsami techninė dokumentacija geoterminiam gręžiniui ir sūrymo tiekimo sistemai;	
6. Parengiama išsami techninė dokumentacija Nidos jūros terapijos centro plėtrai: I blokas (maksimali talpa 100 žmonių) – 4 karšto sūrymo baseinai, 4 gėlo pašildyto vandens baseinai, 3 pirtys, „Gintaro ola“, „Druskų ola“ ir „Saulės ola“; II (individualių procedūrų) blokas – 4 patalpos; III (individualių jūros terapijos paslaugų) blokas – 8 patalpos; IV blokas – 2 VIP kompleksai; V – aeroterapijos terasa; VI – pagalbinių paslaugų patalpos (odontologo kabinetas, poilsio kambariai, kavinė); VII – gėlo vandens gręžinys ir vandens tiekimo sistema; VIII – sūrymo nuotėkų desalinizacijos įrenginiai; IX – sūrymo nuotėkų išleistuvai į jūrą, kurio parametrai, tiesimo trasa ir nuotėkų išleidimo gylis atsižvelgtų į dugno ekologiją ir kranto zonos dinamiką.	
7. Nidos jūros terapijos centro statybos architektūrinis projektas ir techninė dokumentacija suderinama atsakingose institucijose ir patvirtinama Neringos savivaldybės Taryboje.	
VISO TECHNOLOGINIO-INOVACINIO ASPEKTO PIRMAEILIAI VEIKSMAI	530*000

ⁱ Skirtingos trukmės lankymosi tikimybės (arba prognozės) skaičiavimai buvo atlikti pagal kiekvienos dienos lankytojų skaičiaus duomenis 2010 m. gegužės 1 iki rugpjūčio 31 d., t.y., ne tik piko laikotarpiu

ⁱⁱ Neringos savivaldybės administracijos pastangos sezono metu vertinamos gerai – rinkodaros priemonių ir renginių daroma pakankamai ir jų mažinti nereiktų.

ⁱⁱⁱ „Gintaro ola“ – patalpa su specialia Lietuvoje patentuota įranga (gintaru padengtais krėsiais ir gultais, kurie, sužadinti infraraudonaisiais spinduliais, turi teigiamą poveikį žmogaus organizmui; „Druskų ola“ – iš geoterminio vandens išgaunamo sauso smulkiadispersinio natrio chlorido aerozolio terapijos (haloterapijos) patalpa; „Saulės ola“ – šviesos terapijos (helioterapijos) patalpa, kurioje pasezoniu taikomas dirbtinis psichosomatinį terapinį poveikį turinčio spektro apšvietimas, o sezono metu – specialių prietaisų pagalba sukuriama povandeninio apšvietimo iliuzija, turinti psichosomatinį terapinį poveikį